HASSÂN BİN MUHAMMED EN-NİŞÂBÛRÎ

Şafiî mezhebi âlimlerinin meşhûrlarından. Horasan'da yetişen hadîs âlimlerinin imamıdır. Adı, Hassân bin Ahmed bin Hârûn bin Hassan bin Abdullah bin Abdurrahmân bin Anbese bin Sa'îd bin Âs'dır. Künyesi, Ebû Velîd'dir. Kureyş kabilesinin Emevî soyuna mensûb olduğu için, "Kureşî" ve "Emevî" olarak anılmaktadır. 270 (m. 883) senesinden sonra doğmuştur. Nişâbûr, Bağdâd ve Nesâ şehirlerinde birçok âlimden ilim öğrendi. Hadîs ve fıkıh ilimlerinde yüksek derecelere kavuştu. 349 (m. 960) senesinde Rabî-ul-evvel ayının beşinci günü Cum'a gecesinde Nişâbûr'da vefât etti.

Şafiî âlimlerinin büyüklerinden biridir. O, Horasan'da hadîs âlimlerinin imâmı idi. Bağdâd'da Ahmed bin Hasen es-Sûfî'den ve başka âlimlerden; Nişâbûr'da İbrâhîm bin İbrâhîm el-Bûşencî'den ve Muhammed bin Nuaym'dan; Nesâ'da ise Hasen bin Süfyân'dan ve daha başkalarından ilim aldı. Büyük bir hadîs âlimi olarak yetişti. Ayrıca fıkıh ilminde de, Horasan'daki Şafiî âlimlerinin en büyüğüdür. İbn-i Süreyc ile çok sohbetleri oldu. Hadîs ve fıkıh ilimlerinde birçok kitap yazmıştır. Hadîs-i şeriflerde ve O'na âit diğer ilimlerde derin bir ilme sahipti. Meşhûr hadîs kitaplarından Sahîh-i Müslim üzerine tahric yapmış, ondaki hadîs-i şeriflerin değişik rivâyetlerini bildiren bir eser yazmıştır. Ayrıca fıkıh ilmine dâir de İmâm-ı Şafiî'nin "Usûl-i fıkh"ını şerh etmiştir, genişletmiştir.

Ondan birçok âlim ilim öğrendi. Bunlardan Kâdı Ebû Bekr el-Hîri, İmâm-ı Ebû Tâhir bin Tahmis ez-Zibâdî, el-Hâkim Ebû Abdullah, Ebû Fadl Ahmed bin Muhammed es-Sehlî es-Saffâr ve daha pekçok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundular.

Hassân-ı Nişâbûrî, büyük bir âlim olduğu kadar vera', zühd ve takvâ sahibi idi. Haramlardan çok sakınırdı. Dünyânın mal ve mülküne düşkünlüğü yoktu. Hadîs âlimlerinden Hâkim, onun hakkında diyor ki: "O, Horasan'da hadîs âlimlerinin imâmı idi. Âlimlerden gördüklerimin en zahidi ve en çok ibâdet edeni olup, medresesinde ve evinde, kendisine dâima müracaat edilmeye ihtiyâç duyulurdu. Yüzüğünün nakşında, "Allahü teâlâ, Hassan bin Muhammed'in istinatgahıdır" yazılı idi."

Hâkim, onun hakkında yine şöyle anlatıyor: Hassân bin Muhammed, hastalandığında onu ziyârete gitmiştim. Annesinin kendisine şöyle dediğini anlattı: "Ben, sana hâmile idim. Büyük âlim Abbâs bin Hamza'nın etrâfında insanlar, toplanır, ondan ilim öğrenirlerdi. Babandan, onun ilim meclisinde kadınlara mahsûs yerde bulunabilmem ve kendisinden ilim öğrenmem için izin istedim. Onuncu günde bana izin verdi. Ders vermesini bitirince Abbâs bin Hamza, orada bulunanlara; "Ayağa kalkınız!" dedi. Ben de onlarla beraber kalktım. Abbâs bin Hamza duâ etmeye başladı. Ben de: "Ey Allahım! Bana âlim olacak bir erkek evlâd ihsân eyle!" diye duâ ettim. Sonra eve geldim. O gece rü'yâmda gördüm ki, birisi (Sana müjdeler olsun! Allahü teâlâ senin duânı kabûl etti. Sana erkek bir evlâd verecek ve onu âlim yapacaktır. O, senin babanın yaşadığı kadar yaşayacaktır, dedi. Benim babam 72 sene yaşamıştı." Hassan bin Muhammed, bana bu hikâyeyi anlattıktan sonra dört gün daha yaşadı. Vefât ettiğinde 72 yaşındaydı.

Yine Hâkim şöyle anlatıyor: "Birgün Cum'a gecesinde, yatsı namazından sonra onun yanına gittim. O, oturuyordu. Bana eliyle geri dönmemi işâret etti. Ben ayrılmayıp orada kaldım. Onun evinden yatsı namazını kılıncaya kadar ayrılmadım. Bana: "Benim cenâzemi, Mîkât'a kadar taşıyacak birisini bana getir!" dedi. Sonra yanından ayrıldım. O gece, seher vaktinde vefât etti."

Ahmed bin Ömer ez-Zehîd diyor ki: "Rü'yâmda hocam Ebû Velîd'i (Hassan bin Muhammed'i) gördüm. Ona hâlinden sordum. Dedi ki: Dünyâda iken insanlara anlattığım her dînî mes'ele ile karşılaştım. Onların her birisi ayrı ayrı bana soruldu."

Ebû Sa'îd-ül-Edîb şöyle anlatıyor: "Ebû Ali es-Sekafî'nin, ölümünden evvelki hastalığında kendisini ziyâret etmiştim. Ona: "Helâl ve haramlar hakkında senden sonra kime soracağız?" diye sordum. O da: "Ebû Velîd'den sorun!" dedi.

Onun rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, Hazreti Âişe şöyle bidiriyor: Resûlullah (aleyhisselâm), namazından sonra şöyle duâ ederdi:

"Ey Allahım! Kabir azâbından sana sığınıyorum, Deccâl'in fitnesinden sana sığınıyorum. Dirilerin ve ölülerin fitnesinden

sana sığınıyorum. Ey Allahım! Günah işlemekten ve borca dalmaktan sana sığınıyorum”

Bu hadîs-i şerîf hakkında kendisine: “Borçlanmaktan Allaha sığınmanın sebebi nedir?” diye sorulduğunda, buyurdu ki: “İnsan borçlandığı zaman, sıkışık durumlarda kaldığından konuşması icâb etse, yalan söyler ve eğer va’d ettiği şeyler varsa va’dinden vazgeçer.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem-ül-müellifîn cild-3, sh. 192

2) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-3, sh. 226

3) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 380

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 895